

Illusionen om avspänning

Vad menas med avspänning? Uttrycket används slarvigt så snart det kalla kriget mildras en smula, då man kommer överens om en ny konferens, ryssarna dricker cocktails på amerikanska ambassaden i Moskva och de ömsesidiga angreppen i New York ersätts med försäkringar om god vilja i San Francisco. Men de flesta är väl på det klara med att sådana ting på sin höjd kan vara tecken på en förestående avspänning och att detta ord innebär något annat, mera konkret och väsentligt. En definition är naturligtvis omöjlig, men låt oss säga att avspänning skulle vara nådd, om de stridande parterna inte längre hade några krav på varandra av större betydelse och om tron på den fredliga samlevnaden tog sig uttryck i ett avtal om nedrustning eller i varje fall i en markerad minskning av både propagandan och rustningarna.

Vardera parten påstår eller antyder att vissa eftergifter från den andra partens sida skulle medföra en sådan avspänning. Ryssarna talar exempelvis om erkännandet och insläppandet i FN av det kommunistiska Kina. Man kan rimligen ha skilda meningar om detta krav, men det är inte rimligt att tro på att kravets godtagande skulle medföra någon avsevärd ändring av läget. Kommuniblocket skulle få två platser i stället för en plats i säkerhetsrådet, två stormaktsdelegationer i stället för en kunde i församlingen dundra mot Amerika och de demokratiska allianserna. Men att åtgärden skulle leda till förtroende och normala förbindelser kan väl knappast någon föreställa sig. Då man inom demokratierna finner en stark opinion för Rysslands och Kommunist-Kinas fordran är det snarare så att många önskar undanröja en tvistepunkt utan att beakta att det här blott är fråga om ett tecken på ett spänningstillstånd, inte om en orsak till spänningen.

Detsamma gäller i huvudsak den mycket viktigare ryska eftergift som står främst på det demokratiska programmet, fria val i Östtyskland och Tysklands enande. Skulle, vilket just på grund av konsekvenserna är otroligt, Ryssland gå med på detta, bleve andra tvister omedelbart aktuella. Även den tyska socialdemokratins ledare Ollenhauer betonar att intet tyskt parti kan underlåta att kräva en revision av den polska gränsen. Andra liknande frågor står i tur, gränsrevisioner och frigörelser av den rad folk som tvingats in under det ryska förtrycket. Om vi har någon känsla för vår egen självständighet, måste vi förstå och respektera tyskarnas önskan om återförening och de erövrade folkens längtan efter frihet — men vi förstår också hur oerhört svårt det är för den ryska statsledningen att göra en eftergift eller två eller tre eftergifter, som måste leda fram till nya eftergifter och som kan resultera i uppkomsten av en kedja av fientliga stater vid ett försvagat och decimerat Rysslands gränser.

Ett nedrustningsavtal, det vore ett steg av verkligt avgörande innebörd. Men att tro på ett sådant avtal inom överskådlig framtid är ren illusionism. England, USA och Japan kunde med svårighet nå ett avtal av denna art för 34 år sedan; då var det blott fråga om marinen, och misstron mellan de tre kontrahenterna var ett intet i jämförelse med misstron i den värld som av festtalare stundom kallas en värld. Tanken på en effektiv amerikansk inspektion i Ryssland och erinran om att en sådan i och för sig otrolig inspektion omedelbart måste inställas vid krig eller krigshot — det är tillräckligt för att stämpla denna möjlighet som tillflykt för den till total tanklöshet stegrade utopismen.

Efter Lissabons förstöring skall enligt Voltaire en tiggare ha försöjt sig på att sälja piller mot jordbävningar. Då han av någon skeptiker tillfrågades om pillren verkligen kunde hjälpa blev svaret: "Har ni då något annat medel att komma med?" Låt oss inte söka försälja, låt oss inte köpa dylika varor.

Den banala, av alla erkända sanningen är att misstron är det förstörande i dagens läge. Var inte så misstroga, känn ansvaret för framtiden, ge vika på båda sidorna, det är vanliga uttryck för den välvilliga och beskäftiga s. k. världsoption som vill lösa en stor konflikt med barnkammarfraser. Man vill inte erkänna den lika självklara sanningen att misstron är befogad och att den

främst innebär misstro mot det kommunistiska Ryssland och dess allierade och satelliter.

Hur denna misstro uppstått och hur den blivit så djup att den färgar tankarna och känslorna i alla demokratier — att förklara detta vore att skriva de senaste årtiondenas historia. Den regim som hotar oss har inåt och utåt fört en omänsklig politik, som jämte nazismen är enastående i modern tid. Den har proklamerat och proklamerar fortfarande världsrevolutionen, dvs. det totala kommunistiska väldet, som ett mål att nå med alla medel. Den understöder i alla länder förrädargrupper som hetsar mot den egna styrelsen enligt de ryska ledarnas direktiv. Och allt detta är inte det värsta. Den kommunistiska ledningen har brutit alla löften, lovat de hotade folken frihet, erövrat dem och sedan kallat erövringen en befrielse. Den omformar till och med sin egen historia för att tjäna tillfälliga taktiska syften; den som i dag är partiets auktoritet är i morgon en avfälling som lurat de andra, den som ena dagen residerar i Kreml kan en dag senare vara likviderad som fascistisk skurk. Att tro på ärligheten i en så-

dan regims försäkringar har blivit en alltmer sällsynt prestation; även om försäkringarna någon gång kan vara ärliga, är det möjligt att den som avger dem inom kort likvideras och att hans löften kastas bort som finter av förrädare.

Detta är det avgörande, ehuru många av hopp och fruktan då och då drivs att glömma det. Kunniga och vettiga människor — säkerligen även ledande kommunister — är övertygade om att USA inte ett ögonblick skulle tänka på att erövra de många små och svaga staterna i sin närhet; de är också övertygade om att ett försvarslöst Europa snabbt skulle bli ett rov för den ryska aggressionen. De vet att ett engelskt eller amerikanskt löfte om nedrustning är en realitet, att ett ryskt löfte är en papperslapp. De vet också, och det kanske är det viktigaste, att en rysk ockupation betyder att ett folk förslavas, decimeras, stympas.

Vi behöver därför inte diskutera Kina, Tyskland eller någon annan enskild tvistefråga för att fastslå att den befogade misstron — ett ord som verkar löjligt svagt, men vårt språk har inte anpassats efter erfarenheten under nazism och kommunism — gör äkta avspänning i en nära framtid otänkbar. Därmed är inte sagt att ett krig skulle vara sannolikt. Men hoppet om fred — och om uppgörelse och avspänning i framtiden — vilar inte på de ryska gesterna, utan på demokratiernas styrka och de nya vapnens avskräckande förmåga.